

Wpływ polityki fiskalnej i dochodowej na dynamikę wzrostu gospodarczego w Rumunii w latach 2004–2019

Wstęp

Rumunia w ostatnich latach wykazywała bardzo szybkie tempo wzrostu gospodarczego. Konwergencja Rumunii względem bardziej rozwiniętych państw Unii Europejskiej była zauważalna i znaczna. Wyniki gospodarcze tego kraju były na tyle zdumiewające, że w zasadzie bez cienia przesady zaczęto mówić o „rumuńskim cudzie gospodarczym”.

Celem niniejszego artykułu jest zbadanie jaki wpływ na ten wynik miała liberalna polityka gospodarcza prowadzona przez rumuński rząd oraz wykazanie, czy poza szybkim wzrostem miała ona również jakieś negatywne konsekwencje dla rumuńskiej gospodarki. Dla zrealizowania celu artykułu posłużono się metodami opisowymi, przede wszystkim przeprowadzono badanie historyczne celem dokonania analizy przyczynowo-skutkowej i posłużono się metodami wyjaśniającymi i interpretacyjnymi.

1. Wzrost gospodarczy

Wzrost gospodarczy bez wątpienia należy do najważniejszych kategorii badanych przez nauki ekonomiczne, odpowiada on bowiem bezpośrednio za wzrost poziomu życia społeczeństw (a przynajmniej jego wymiar finansowy)¹. Od wzrostu gospodarczego zależy zamożność obywateli poszczególnych krajów i tempo wzrostu tejże zamożności, przekłada się zatem na strukturę wydatków podmiotów gospodarujących, tym samym decyduje o tym, jaką część dochodu gospodarstw domowych zostanie przeznaczona na konsumpcję, a jaka zostanie zaoszczędzona oraz w jaki sposób ta struktura wydatków będzie się zmieniać w przyszłości.

---

¹ R.E. Lucas, Jr., *O mechanice rozwoju gospodarczego* [w:] *Wykłady z teorii wzrostu gospodarczego*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2010, s. 33.

Najczęściej pojęcie wzrostu gospodarczego rozumie się jako zjawisko o charakterze ilościowym, polegające na wzroście ogólnokrajowego produktu. Od pojęcia rozwoju gospodarczego odróżnia je brak cechy występowania zmian jakościowych². Najczęściej wykorzystywanym miernikiem tempa wzrostu gospodarczego jest wyrażony procentowo przyrost PKB.

W tradycyjnej neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego R. Solowa podstawowymi czynnikami odpowiadającymi za wzrost gospodarczy są zasoby pracy, kapitału oraz egzogeniczny postęp techniczny³. R. Lucas i P. Romer przyłączyli się z kolei do powstania tzw. nowej teorii wzrostu. Lucas sformułował endogeniczny model uwzględniający kapitał ludzki na pracownika, jako jeden z czynników wzrostu⁴, Romer zaś oparł swój model na zmianach technologicznych⁵. S. Gomułka natomiast, wprowadzając podział czynników produkcji na ilościowe oraz jakościowe, pośród jakościowych wymienia za Lucasem i Rome'em odpowiednio kapitał ludzki na zatrudnionego oraz technologię, dodając jeszcze takie czynniki, jak instytucje oraz polityka gospodarcza. Zaproponowana przez S. Gomułkę funkcja produkcji uwzględniająca powyższe czynniki ma następującą postać:

$$Y = F(K, L; T, H, IN, P),$$

gdzie: Y – produkcja, K – zasób kapitału, L – praca wyrażona jako liczba roboczogodzin, T – technologia, H – kapitał ludzki na zatrudnionego, IN – instytucje, P – polityka gospodarcza⁶. W obszarze zainteresowań niniejszej pracy główną rolę odgrywa czynnik P oraz do pewnego stopnia czynnik IN, jako w pewnym sensie powiązany z P.

2. Polityka fiskalno-dochodowa w Rumunii a wzrost gospodarczy

Do podstawowych instrumentów polityki gospodarczej w niniejszym artykule zalicza się przede wszystkim narzędzia polityki fiskalnej, w szczególności zaś stawki podatkowe oraz wydatki rządowe. Niewątpliwie ważnym z perspektywy

---

² K. Ulmann, *Ocena rozwoju społeczno-gospodarczego państw przyjętych w 2004 r. do Unii Europejskiej za pomocą wielowymiarowej analizy porównawczej*, „Zeszyty Studenckie Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Gdańskiego Nasze Studia”, 2020, nr 10, s. 156–168.

³ R.M. Solow, *A Contribution to the Theory of Economic Growth*, „The Quarterly Journal of Economics”, 1956, vol. 70, no. 1, s. 65–94.

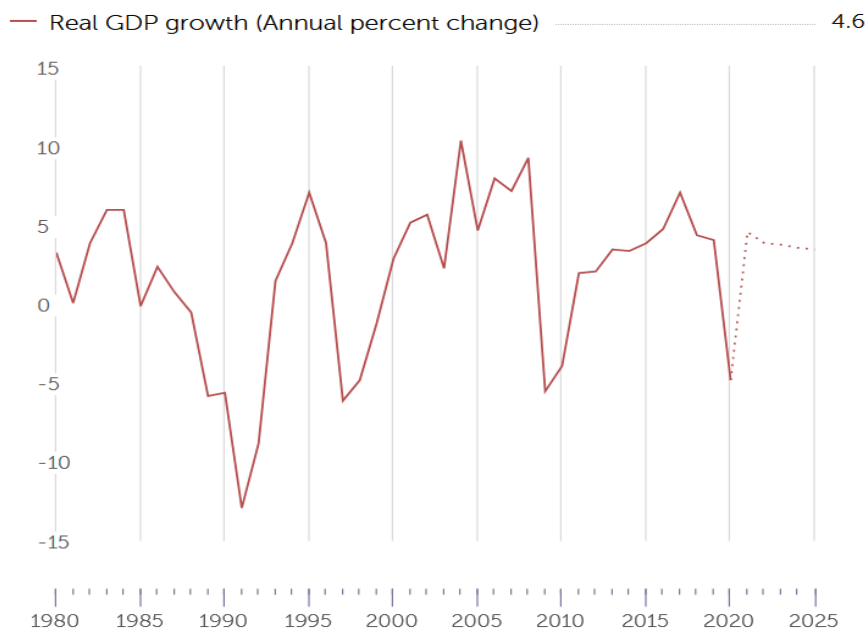
⁴ M.G. Woźniak, *Wzrost gospodarczy. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2008, s. 196–197.

⁵ P.M. Romer, *Endogenous technological change*, „Journal of Political Economy”, 1990, vol. 98, no. 5, s. S71–S102.

⁶ *Mechanizmy i źródła wzrostu gospodarczego. Polityka ekonomiczna a wzrost gospodarczy*, red. J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, W. Przybylska-Kapuścińska, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2008, s. 49.

niniejszego badania czynnikiem polityki rządu rumuńskiego jest również polityka dochodowa. Jako reprezentujący czynnik IN z powyższej funkcji, ważny jest również poziom regulacji i jakości instytucji. Mniej istotne znaczenie w kontekście omawianego zagadnienia mają narzędzia polityki monetarnej wykorzystywane przez rumuński bank centralny, ze względu na skupienie uwagi badania na zmianach w wielkościach realnych.

Jak wskazują rysunek 1 oraz tabela 1, kryzys finansowy, który rozpoczął się w 2008 r., po okresie zadziwiającego tempa wzrostu gospodarczego jaki miał miejsce w tym kraju od 2004 r. (stopa wzrostu realnego PKB w Rumunii: 10,4 proc. – 2004 r., 4,7 proc. – 2005 r., 8 proc. – 2006 r., 7,2 proc. – 2007 r., 9,3 proc. – 2008 r.) przyniósł Rumunii dwa lata gwałtownego załamania (stopa wzrostu realnego PKB: -5,5 proc. – 2009 r., -3,9 proc. – 2010 r.). Pierwszym rokiem po kryzysie, w którym Rumunia odnotowała dodatni poziom wzrostu gospodarczego i mogła tryumfalnie ogłosić koniec recesji, był dopiero rok 2011, który zakończył się dla Rumunów z tempem wzrostu gospodarczego na poziomie 2 proc. Od tej pory Rumunia nie musiała się już zmagać z recesjami, przynajmniej do wybuchu pandemii Covid-19 w roku 2020⁷.

Rysunek 1. Stopa wzrostu realnego PKB w Rumunii w latach 1980-2020 (z prognozą IMF na rok 2021)

Źródło: IMF, <https://www.imf.org/en/Countries/ROU> [dostęp: 05.01.2021].

⁷ International Monetary Fund, <https://www.imf.org/en/Countries/ROU> [dostęp: 05.01.2021].

Tabela 1. Wzrost gospodarczy w Rumunii w latach 1980-2020 w proc. (z prognozą IMF na rok 2021)

1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
3,3	0,1	3,9	6,0	6,0	-0,1	2,4	0,8	-0,5	-5,8	-5,6	-12,9	-8,8	1,5
1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
3,9	7,1	3,9	-6,1	-4,8	-1,2	2,9	5,2	5,7	2,3	10,4	4,7	8,0	7,2
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
9,3	-5,5	-3,9	2,0	2,1	3,5	3,4	3,9	4,8	7,1	4,4	4,1	-4,8	4,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie IMF, World Economic Outlook 2020, https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/ROU [dostęp: 05.01.2021].

Jakie czynniki zdecydowały o tym, że obecnie można mówić o „rumuńskim cudzie gospodarczym”⁸? Jaką politykę prowadził rumuński rząd po 2000 r. i po kryzysie finansowym, która zdecydowała o tak nadzwyczajnym tempie wzrostu gospodarczego (w niektórych latach niemal dwucyfrowym, pomijając okres kryzysu) i postępującej w tym kraju konwergencji? A może jednak bardziej odpowiednim byłoby stwierdzenie, że tak wysokie tempo wzrostu miało tam miejsce pomimo stosowanej przez rząd polityki gospodarczej i należy poszukiwać innych źródeł sukcesu rumuńskiej gospodarki?

W 2007 r. Rumunia (wraz z Bułgarią) wstąpiła do Unii Europejskiej, a rząd, który ją wprowadził, tworzyła wówczas Partia Narodowo-Liberalna o orientacji konserwatywno-liberalnej. Rumunia nie weszła jednak automatycznie do Strefy Schengen i nadal pozostaje poza nią, więc przepisy związane z członkostwem w tej strefie nie obowiązują w tym kraju w pełnym wymiarze. Wraz ze wstąpieniem w struktury Unii Europejskiej Rumunia musiała oczywiście spełnić szereg wymogów ekonomicznych, w tym przede wszystkim przyjąć politykę handlową UE (wspólna taryfa celna dla krajów zewnętrznych, przepisy antydumpingowe, preferencyjne porozumienia handlowe), a także przeprowadzić deregulację gospodarki oraz zawęzić zakres bezpośrednich interwencji gospodarczych ze strony władz⁹.

W roku 2005 gwałtownie obniżona została stawka podatku CIT z poziomu 25 proc. na 16 proc.¹⁰. Podatek PIT przed wstąpieniem do UE wynosił w zależności od dochodu od 21 proc. nawet do 45 proc.¹¹, w 2005 r. również został jednak

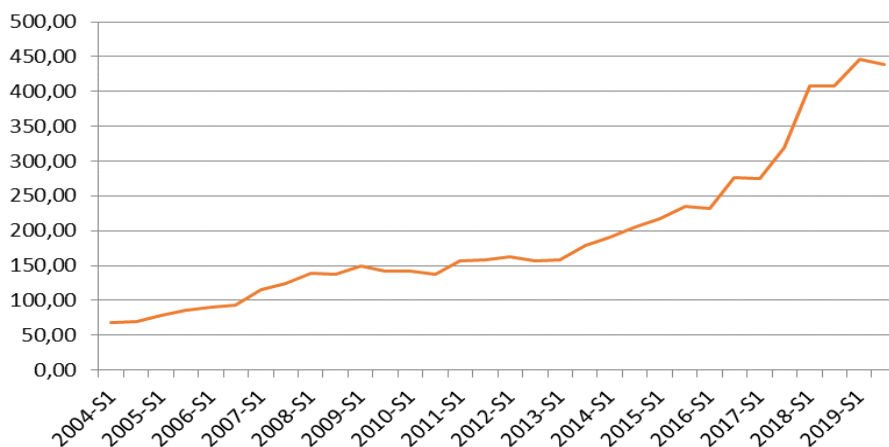
⁸ Warsaw Enterprise Institute, <https://wei.org.pl/article/rumuński-cud-gospodarczy/> [dostęp: 05.01.2021].

⁹ J. Neldner, *Ocena pozycji konkurencyjnej i innowacyjności nowych państw członkowskich Unii Europejskiej na przykładzie Polski, Rumunii i Bułgarii w latach 2003–2016* [w:] *Handel międzynarodowy i zagraniczny we współczesnej gospodarce*, red. M. Maciejewski, K. Wach, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2017, s. 91–106.

¹⁰ Trading Economics, <https://pl.tradingeconomics.com/romania/corporate-tax-rate> [dostęp: 06.01.2021].

¹¹ *Przewodnik rynkowy dla przedsiębiorców. Rumunia*, <https://poig.parp.gov.pl/files/74/81/106/5420.pdf> [dostęp: 06.01.2021].

obniżony do stawki 16 proc.¹². W tym czasie nie zmienił się podatek od towarów i usług, którego stawka podstawowa wynosiła w tym czasie 19 proc.¹³. Dwucyfrowy wzrost gospodarczy w Rumunii był widoczny już w 2004 r., po reformach podatkowych spadł o ponad połowę, jednak w następnych latach znów przyspieszył. Miesięczna płaca minimalna jest podnoszona ciągle, dostosowywana do poziomu inflacji, zatem w okresie przed znacznym wzrostem jej poziomu nie miała szczególnego wpływu na wzrost. Polityka dotycząca płacy minimalnej zaczęła jednak zmieniać się bardziej dynamicznie po kryzysie finansowym, mniej więcej od roku 2014, co widać na rys. 2.

Rysunek 2. Miesięczna płaca minimalna w Rumunii w latach 2004–2019 [EUR]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database> [dostęp: 06.01.2021].

Niewielki wzrost lub nawet miejscowy spadek płacy minimalnej przypadający na lata kryzysu finansowego był konsekwencją restrykcyjnej polityki oszczędnościowej ówczesnego rządu, który zmagał się z recesją i wysoką inflacją. Poprawiła się wówczas sytuacja finansów publicznych. W 2009 r. Rumunia uzyskała szereg kredytów, m.in. od Unii Europejskiej oraz międzynarodowych instytucji, takich jak IMF czy Bank Światowy¹⁴. W 2010 r. podniesiono podatek VAT z 19 do 24 proc. Bolesne, choć niezbędne reformy przyczyniły się do tego, że

¹² Trading Economics, <https://pl.tradingeconomics.com/romania/personal-income-tax-rate> [dostęp: 06.01.2021].

¹³ Trading Economics, <https://pl.tradingeconomics.com/romania/sales-tax-rate> [dostęp: 06.01.2021].

¹⁴ Ośrodek Studiów Wschodnich, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2011-04-20/rumunia-rzad-konsekwentnie-wdraza-niepopularne-spoecznie-reformy> [dostęp: 06.01.2021].

Rumunia, choć wychodziła z recesji powoli, odnotowała w 2011 r. dodatnie tempo wzrostu PKB.

Następne lata przyniosły Rumunii ożywienie gospodarcze. W 2015 r. rozpoczęto reformy, m.in. przeprowadzono nowelizacją kodeksu podatkowego, przeprowadzając kolejne obniżki podatków, m.in. obniżono VAT na żywność z 24 na 9 proc., obniżono podatek od dywidend z 16 do 5 proc. i wprowadzono amnestię podatkową. W efekcie tych reform Rumunia w 2016 r. była najszybciej rozwijającą się europejską gospodarką, ze wzrostem gospodarczym na poziomie niemal 5 proc.¹⁵. W roku 2017 wzrost był jeszcze większy (7,1 proc.), po czym w następnych latach ustabilizował się w granicach 4-4,5 proc.

Taki wzrost PKB niósł ze sobą jednak pewne konsekwencje, z kolejnymi reformami zbiegły się wciąż coraz większe podwyżki płacy minimalnej. Szybkie tempo wzrostu wynagrodzeń poprzez konsumpcję napędzało wzrost gospodarczy, ale sprzyjało także wysokiej inflacji¹⁶, która w 2017 r. wyniosła 4 proc. Miało to być podyktowane skandalami korupcyjnymi z udziałem rządu, które przyczyniły się do wybuchu protestów, ponadto Rumunia w wyniku drastycznych obniżek stawek podatkowych miała problem z rosnącym deficytem finansów publicznych, z uwagi na spadek wpływów do budżetu, oraz w wymianie towarowej¹⁷. Jak wspomniano powyżej, w następnych latach Rumunii, pomimo problemów społecznych, udało się utrzymać wysokie tempo wzrostu gospodarczego, przynajmniej do wybuchu pandemii Covid-19 i wywołanego przez nią w 2021 r. kryzysu gospodarczego.

Podsumowanie

Polityka rządu rumuńskiego, zarówno przed, jak i po kryzysie z pewnością przyczyniła się do zdumiewającego tempa wzrostu gospodarczego w tym kraju. Choć Rumunia po transformacji systemowej zaczynała z niższym poziomem PKB i ogólnego dobrobytu, niż Polska, dzięki tak znacznemu wzrostowi gospodarczemu i szybkiej konwergencji udało jej się dogonić Polskę. Nie wiadomo jak dalszy rozwój gospodarczy tego kraju potoczyłby się, gdyby nie wybuch pandemii Covid-19. Całkiem możliwe, że pod względem PKB *per capita* mogłaby nawet prześcignąć Polskę, oczywiście przy założeniu, że utrzymałaby taki wzrost gospodarczy. W kwestii polityki stymulowania wzrostu Polska mogłaby wiele sko-

---

¹⁵ Obserwator Finansowy, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/bez-kategorii/rotator/rumunska-dwubiegunowosc/> [dostęp: 06.01.2021].

¹⁶ Warsaw Institute, <https://warsawinstitute.org/pl/wysoki-wzrost-gospodarczy-w-rumunii-ale-czy-wszystko/> [dostęp: 06.01.2021].

¹⁷ Business Insider, <https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/rumunia-wzrost-wynagrodzen-i-stan-gospodarki/3119708> [dostęp: 06.01.2021].

rzyszczać, gdyby przyjęła pewne rozwiązania zastosowane przez Rumunię, np. cięcia podatkowe z zachowaniem pewnej dyscypliny finansowej.

Wysokie tempo wzrostu gospodarczego jednak, choć jest niewątpliwie ważne, nie może być jedynym celem rządu. Choć Rumunia w rzeczy samej rozwija się szybko, w konsekwencji również wzrost ogólnego dobrobytu obywateli tego kraju jest zauważalny, to jednak polityka gospodarcza rządu, przypominająca tę proponowaną przez przedstawicieli szkoły ekonomii podaźowej i wdrażaną m.in. w USA przez Ronalda Reagana¹⁸, przyczyniła się także do wysokiej inflacji napędzanej wzrostem wynagrodzeń i konsumpcji. Towarzyszyły jej także skandale korupcyjne, deficyt sektora finansów publicznych, deficyt bilansu płatniczego i inne negatywne konsekwencje.

Aby ocenić czy wzrost gospodarczy Rumunii da się utrzymać, a rządowi uda się złagodzić napięcia jakie wywołał, należy prowadzić dalsze badania w przyszłości. Nie wiadomo na ile miarodajne mogłyby być takie badania prowadzone w nadzwyczajnej sytuacji, jaką niewątpliwie jest kryzys gospodarczy wywołany pandemią Covid-19, jednak najbliższe lata pokażą przede wszystkim, czy obecnemu rządowi uda się utrzymać przy władzy, czy realny PKB Rumunii wciąż będzie rósł w takim tempie oraz, co najważniejsze, czy obywatele Rumunii będą mogli cieszyć się rosnącym dobrobytem.

Bibliografia

- Business Insider, <https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/rumunia-wzrost-wynagrodzen-i-stan-gospodarki/3119708>.
- Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>.
- IMF, World Economic Outlook 2020.
- IMF Data, <https://www.imf.org/en/Countries/ROU>.
- Lucas R.E., Jr., *O mechanice rozwoju gospodarczego* [w:] *Wykłady z teorii wzrostu gospodarczego*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Mechanizmy i źródła wzrostu gospodarczego. Polityka ekonomiczna a wzrost gospodarczy*, red. J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, W. Przybylska-Kapuścińska, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2008.
- Neldner J., *Ocena pozycji konkurencyjnej i innowacyjności nowych państw członkowskich Unii Europejskiej na przykładzie Polski, Rumunii i Bułgarii w latach 2003–2016* [w:] *Handel międzynarodowy i zagraniczny we współczesnej gospodarce*, red. M. Maciejewski, K. Wach, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2017.
- Obserwator Finansowy, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/bez-kategorii/rotator/rumunska-dwubiegunowosc/>.

---

¹⁸ F. Roszkowski, *Wolność ekonomiczna a stabilność wzrostu gospodarczego w krajach Unii Europejskiej w latach 2009–2018*, „Zeszyty Studenckie Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Gdańskiego Nasse Studia”, 2020, nr 10, s. 136–146.

- Ośrodek Studiów Wschodnich, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2011-04-20/rumunia-rzad-konsekwentnie-wdraza-niepopularne-spoecznie-reformy>.
- Przewodnik rynkowy dla przedsiębiorców. Rumunia*, <https://poig.parp.gov.pl/files/74/81/106/5420.pdf>.
- Romer P.M., *Endogenous technological change*, "Journal of Political Economy", 1990, vol. 98, no. 5, s. S71–S102.
- Roszkowski F., *Wolność ekonomiczna a stabilność wzrostu gospodarczego w krajach Unii Europejskiej w latach 2009-2018*, „Zeszyty Studenckie Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Gdańskiego Nasze Studia”, 2020, nr 10.
- Solow R. M., *A Contribution to the Theory of Economic Growth*, "The Quarterly Journal of Economics", 1956, vol. 70, no. 1.
- Trading Economics, <https://pl.tradingeconomics.com/>.
- Ulmann K., *Ocena rozwoju społeczno-gospodarczego państw przyjętych w 2004 r. do Unii Europejskiej za pomocą wielowymiarowej analizy porównawczej*, „Zeszyty Studenckie Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Gdańskiego Nasze Studia”, 2020, nr 10.
- Warsaw Enterprise Institute, <https://wei.org.pl/article/rumunski-cud-gospodarczy/>.
- Warsaw Institute, <https://warsawinstitute.org/pl/wysoki-wzrost-gospodarczy-w-rumunii-ale-czy-wszystko/>.
- Woźniak M.G., *Wzrost gospodarczy. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2008.

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu było zbadanie wpływu, jaki polityka rządu Rumunii miała na dynamikę wzrostu gospodarczego w tym kraju w latach 2004–2019. W pierwszym punkcie artykułu przedstawiono pokrótce czym jest wzrost gospodarczy oraz jaka formuła wzrostu gospodarczego jest wykorzystywana w tej pracy. Następnie w punkcie drugim przedstawiono, jak kształtowało się tempo wzrostu gospodarczego w tych latach oraz jaką prowadzono politykę fiskalną i dochodową. Na podstawie danych dokonano analizy wpływu polityki na wyniki gospodarcze Rumunii. Opisano także skutki tej polityki niezwiązane ze wzrostem gospodarczym. Wykorzystano głównie dane za lata 2004–2019.

Słowa kluczowe: Rumunia, wzrost gospodarczy, dobrobyt, polityka gospodarcza, rząd, kryzys finansowy

AN IMPACT OF FISCAL AND INCOME POLICY ON DYNAMICS OF ECONOMIC GROWTH IN ROMANIA IN YEARS 2004–2019

Summary

The purpose of this article was to examine the impact that the Romanian government policy had on the dynamics of economic growth in this country in the years 2004–2019. The first point of the article briefly presents what is economic growth and what formula of economic growth is used in this work. The second point presents what was the economic growth rate in those years and what fiscal and income policy were conducted

then. Based on this data, there was made an analysis of the impact of the policy on economic performance of Romania. There were also described the effects of this policy, not related to economic growth. Mainly there were used data for the years 2004–2019.

Keywords: Romania, economic growth, prosperity, economic policy, government, financial crisis